

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl. 80 kr. za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 12. marca 1862.

Oznanilo zastran živinske soli.

„Novice“ so unidan povedale, da smo dosegli, česar smo dolgo želeli: cena živinske soli je znižana. Danes pa našim gospodarjem še to povemo, da se v ces. solarnici v Trstu cent te soli dobiva po 1 gold. 20 kr. nov. dnarja. Potem se lahko prerajta, koliko utegne gospodarja cent te soli stati, če le vožnino do svojega doma došteje. V Ljubljano po železnici menda vožnina od centa znaša 50 nov. kraje.

Dober gospodar.

Kadar človek h kakemu hramu pride, brž vidi, kakošen je hišni gospodar, je li dober ali božen. Če je hram in okoli hrama vse v lepem redu in snažno, ovadi to dobrega gospodarja. Dajmo enmalo premišljevat, kdo je dober keršansk gospodar, in kakošne lastnosti ima?

Dobrega gospodarja mi takega spoznavamo, na katerem se nam pred vsem sledeče lastnosti odkrijejo:

1. Dober gospodar je delaven. — Delavnost je njegovo življenje in veselje; on nima miru, ako ni pri vsakem delu nazoč in ga sam v roke ne prime. On gre prvi s svojimi ljudmi ali težaki k delu, in da je tudi pobožen, vsako delo v božjem imenu in z božjo pomočjo začne, rekoč: „Bog pomagaj! Bog nam daj srečo pri našem delu!“ pa tudi vsako delo v imenu Božjem dokonča, rekoč: „Križ Božji! Bog nam blagoslovi naše delo!“ in napravi križ na svoje delo; zato pa najdemo križe zarežane v kaki les, ali dva lesa na križ djana, ali v zemljo pritisnjeni križ, kadar so delavci odšli.

Dober gospodar je delaven, to je, on rad dela; on vé, da Božja beseda uči: „Kdor noče delati, naj tudi ne je.“ Delaven gospodar skrbi, vsako delo dobro opraviti in v hasek obrniti, pa ne enega ne zamuditi; kajti to bi njemu na kvar bilo, kar bi zamudil; on skrbi, kolikor more, vse ob pravem času opraviti, ako mu le zdravje, vreme in druge okolnosti dopuščajo.

Dober in delaven gospodar vé tudi svoje ljudi k delu ravnati. Njegova gospodinja, deca in družina so vsi delavni in složni; vsaki vé delo najti in si ne daje velevati. Vsi spoštujejo svojega hišnega očeta in ga ubogajo.

Delaven gospodar pa se ne dá tudi od svojih nemarnih sosedov motiti, kateri ga pačijo in skušavajo v delu, rekoč: „Kaj boš tako zlo delal in se klal; počivaj in pusti svojim ljudem delo.“ On pa vé takim usta zapahnuti rekoč: „Delo je moja dolžnost, Bog je človeka za delo stvaril; delo je moje življenje in moje veselje, delo mi dá kruhek in dnar. Vsak človek nekaj dela. Ako ne dela svoje zemlje in dolžnosti stanú ne opravlja, pa dela — dolgé!“

Dober gospodar pa ima veliko gospodarstvo in čuda delavcov, da ne more sam se dela prijeti, pa pri njih stoji, nje ravná in vsakemu delo kaže, da delavci ne stojijo in dela ne zamujajo.

Gospodje in veliki gospodarji pa, kateri sami zavoljo svoje službe, stanú ali drugih poslov ne morejo sami pri

gospodarstvu in delu biti, imajo svoje namestnike in oskrbnike, kateri njim njihove zemljišča in gospodarstvo oskrbujejo, da se vse dobro in zredoma opravlja.

2. Dober gospodar je skrben. — Skrbnost, shranljivost ali šparovnost so lastnosti, ktere dobrega gospodarja opletajo. On ne dela zahman in ne zapravlja na nepotrebne reči tega, kar on in njegovi ljudje pripravijo, ali kar njegova zemlja in njegovo gospodarstvo donša, ampak on skrbi, hrani in špara za potrebne stroške, da zná pri hramu (hiši) vse spraviti, kar je za življenje, obleko, podučenje in izrejo otrok in druge reči potrebno, dačo in dolge plačevati, in na kake pobožne haske siromakom in potrebnim kaj dati.

Skrben gospodar se loči od samo delavnega; zakaj nekter jako dela, pa kar čez teden zasluži in pripravi, to vse v nedeljo ali v svetek zapravi, in si ničesa naprej ne preskrbi. Kdor pa je skrben, ni samo delaven; on si vse preskrbi za naprej in ne zapravi na golt ali nepotrebne reči, ampak za to, kar za potrebe svojega gospodarstva potrebuje. Delaven in skrben gospodar se odločita tako: „Delaven ni vsikdar skrben, skrben pa je vsikdar delaven“.

Takega dobrega gospodarja šalijo včasih nemarni sosedje, če pri njem vidijo stare prihranjene reči: žita, vina, žganice ali mesa, govoreč: „Kako moreš to tako dolgo šparati, zakaj si ne privošiš, zakaj ne trosiš, da težko delaš in moči potrebuješ.“ On pa vé hitro si pomagati in taki jezik zavezati, rekoč: „Hm! jaz to tako dolgo šparam, kakor drugi hitro zapravijo; jaz si to prihranim, da imam, kadar drugi stradajo, da jem, kadar so drugi lačni, in da pijem, kadar so drugi žejni, in še tudi imam drugim kaj dati. Zato pa pravi neki moder: „Marsikteri kmet bi se zveličal, da ne bi nedelje v tednu bilo!“ Ali če mu leni in zapravljivi gospodarji oponašajo in pravijo: „Zakaj tak zlo delaš in skrbiš? saj nisi živinče, saj ne boš vekomaj živel.“ On pa jih hitro zavrne, rekoč: „Jaz ne delam kakor živinče, ampak kakor človek, in storim svojo dolžnost, ktero drugi zamudijo, in ne delam zato, da bi vekomaj živel, temoč da bi iz svojega živel; kdor pa delati in si kaj priskrbeti neče, živi — le od žuljev družih ljudi!“

3. Dober gospodar je zredoma. — Red on ljubi pri vsaki reči, kajti red je duša vseh opravil in poslov. Dober gospodar hoče vsako reč v redu imeti in ob svojem času opravljeno. Vsaka reč mora na svojem mestu biti, in vsak jo mora po opravljenem delu na njeno mesto nazaj djati, da jo drugač lahko tam najde in vzame. Veselo je gledati pri takem hramu, kako je vse lepo v red zloženo in spravljeno, da nič ni napoti in se nič ne pogubi. Hram je v lepem redu, stene so vse popravljene, očejene in pobeljene, glaži celi, strehe popravljene, ploti pokrpani, njive lepo obdelane, travniki očiščeni, lesovje občuvano; kar se seka, se od kraja podira, da mladolesa ne kvari; mladoles ali gaj je streljen in zagrajen. Gorice dober gospodar zvesto obdelava, groba skrbno, da ne bodo redke, jih gnoji z gnojem in zemljo pa z venikom. Vsako delo reden gospodar opravi ob svojem času in ob pravi uri, da ljudje njegovi ponoči mir imajo in si odpočijejo. On ima red pri vsakem delu, ne

začenja pred drugega, dokler ni eno opravljeno, da nič ne zaostane in na kvar ne pride. Tudi živino ima v lepem redu. Ne redi več krav ali juncov, kakor mu krma dopusti, da ne zamedlajo, ampak životni ostanejo; gleda, da imajo nastlano in suho, da so snažni in se morejo česati. Svin nima več, kar jih more rediti; kajti boljše je, manje jih imeti, pa tiste v dobri koži. Toliko tudi konj ima, kolikor jih more dobro prerediti, da so životni in močni. Ne hodi po nepotrebnih voznjah, da si ne težavi kónj, ne kvari kol, ne zamudi domá dela, in se ogne razujzdanega in zapravljivega življenja. Kola, škeri in vse ima v lepem redu, in vsako reč si spravi, katero potrebuje pri gospodarstvu.

Neskrbni in neredni gospodarji so mu večkrat nevošljivi, da vse zamore, kar človek lahko na posodo dobí, in vse tako v lepem redu ima. On pa z mrzlim srcem odgovori: „Kjer ni ga reda, tam ni ga meda, in ko bi drugi tudi ne imeli takih reči, kje pa bi jih jaz na posodo dobil?“ (Dal. prih.)

Nektere poljedelske pravila kmetovavcom.

(Konec.)

7. Plevel ni vsakokrat v škodo. Plevel vleče živež z zraka in sopar iz zemlje in ga njivi zopet povračuje, in to gnojí zemljo. Al plevel ne sme toliko časa rasti, da bi dozorel in po njivi seme zatrosil. Vsak plevel ni škodljiv; nekter je vedno zelen in ne raste visoko, ampak se le bolj tál drží, in ni tako škodljiv, kakor oni, ki naglo in visoko raste in naglo zori, kakor na pr.: ščetice, mak, plavice, ogeršica itd. Če se omenjenega plevéla obilo v ozimnem žitu nahaja, naj se z majhnimi matičicami poseče, če se ravno žito nekoliko prerediti, se pa po tem bolj ostalo razraste in ukorenini. Matiko mora kmetovavec vedno pri rokah imeti, le v mokrem vremenu ne.

8. Ovce, ako se po njivah pasejo, jim več škodujejo kakor koristijo, ker vso malo travico pomulijo, in po tem takem ni resničen pregovor, da ovca, kar na polji požre, tudi na polji pustí. Kar ovca na polji popustí, ni nikoli toliko vredno, kakor pomuljena trava.

9. Dobro tekne njivi, ako se po oranji koj z valarjem povalja, posebno dobro in koristno je to za lahko zemljo in publico. Prec ko seme iz zemlje pribode, naj se njiva s kako lahko brano prevleče. Če se pri tem delu kakošne rastlinice porujejo, se druge ostale tem bolj ukoreninijo.

10. Nekteri kmetovavci mislijo, če je le obilo slame ali druge stelje, je tudi dosti gnojá. To ni res; le povžita klaja napravlja dober gnoj, in tem boljega ali slabejega, kolikor boljja ali slabeja je. Nastelji 20 živinčetom za 10 gld. slame na teden in gnoji ž njo; drugo njivo pa pognoji z gnojem brez slame, in ob žetvi se boš prepričal, da si onih 10 gold., ki si jih za slamo dal, zavrgel. Ker steljo jemljemo zato, da lože gnoj iz hleva spravljamo in živino čedniši ohranimo, toraj nastiljajmo ž njo, toda skerbeti moramo, da se najboljša gnojna moč iz gnojja ne izpari. Zato ga moramo pa s prstjo tako pokrivati, da na eno lego prstí pride ena lega gnojja. Na Angležkem se nahajajo pri boljših gospodarstvih čez gnojnišča strehe, ki se lahko više ali niže postaviti dajo. Namen njih je, da gnojá dež ne izpera in sence ne prepeka.

11. Gnoj polivaj dan na dan z gnojnico, nasuj v jamo slabe prstí, preden va-njo gnojja nakidaš, ktera se kmali gnojnih drobcov napije, in dober gnoj dá. Ta gnoj je, kakor skušnje pričujejo, samo če se s pusto prstjo pomeša, prav dobra poljska mast, posebno če se ž njim umno ravná, da se namreč zemlji tista prst dodá, ki ji primanjkuje.

Črne bukve.

Odprite se spet črne bukve, pa razodenite svetu sledečo sleparijo: Priklatil se je nedavnej iz Tominskega v

Bohinj po svoji obleki malo obetaven, po svojih govorih pa silno učen pa skušen živinozdravnik. Imena ne vém, pa saj ne gré za osebo, ampak le za stvar. K njemu se brž pridruži tisti zavoljo nekega groznega konjskega poroda že v črne bukve zapisan mazač. Ker gospodarji njunim preneslanim vražam nič ne verjamejo, kaj si izmislite zvite buči, da saj nekoliko v svoj žep dobita? Popolnoma zdravim kravam v prvem voglu očesa s škarjami mrenco režeta in tako nedolžno živinico trpinčita, češ, da živina potem bolje vidi, rajši jé, ji jed bolje tekne ter se tako hitro, hitro obredi! — Grda sleparija! Božja previdnost je ljudem kot živini dala neskončno modro ustvarjeno oko za pogled, ne pa sleparjem, poškodovaje ga, v krivični zaslužek. Rad bi zvedel od onih nespametnih gospodarjev, kako se jim je njih živina z oteklimi očesi že poredila? — Gorenci, možje prebrisane glave! naj je bilo to zadnjikrat, da si je kdo z vašo aboto mavho polnil! Svetujem vam, kar so „Novice“ in „Velika Pratika“ že tolikrat podučevale: Napravite si prostorne, primerno visoke, svitle in snažne hleve! Dokler bodo vaši hlevi z drobnico med govedo nabasani in natlačeni, — dokler bote prijaznemu solncu vsaki posij odvrčevali, — dokler bodo celi kupi gnojja v vaših prenizkih hlevih: porok sem vam, da vas bode še marsikter slepar za trdo zaslužene denarce opetnajstil, pripovedovaje vam od vraž in coprnij. Poslušajte pametne nauke skušenih in zvednih mož, ne pa mazačev, katerih vsa modrost obstojí — v dolgem jeziku.

Zapisal sovražnik mazačev in vraž, pa iskren prijatelj umne živinoreje in modrega kmetovanja.

Graška asekuracija zoper ogenj v pretečenem letu 1861.

Po stari navadi prinesemo tudi letos razglas našim gospodarjem, kako se je obnesla lansko leto asekuracija v Gradcu, ktera je za tri sosedne dežele, namreč: štajarsko, krajnsko in koroško, na bratovski zvezi osnovana.

Iz spiska, ki ga je vodstvo te asekuracije zoper ogenj te dni na svetlo dalo, se vidi, da je v pretečenem letu 3137 gospodarjev na novo k imenovani asekuraciji pristopilo, to je, iz Štajarskega 2200, iz Krajnskega 493, iz Koroškega pa 444, — po tem takem v vsem skupaj 412 več kakor v letu 1860.

Zavarovali so na novo 7885 pohištev za 5 milijonov 77.175 gold. vrednosti. Celo premoženje, ki je bilo lansko leto pri omenjeni asekuraciji zavarovano, je zneslo 66 milijonov in 609.675 gold. zavarovavne vrednosti. Povrnila je lani 504 pogorelcem za škodo 845 pogorelih poslopij v vsem skupaj 305.974 gld. in 16 kr. nov. dn. in sicer Štajarcem za 424 pogorelih pohištev 177.274 gld. in 16 kr., Korošcom za 190 pogorelih pohištev 78.570 gld., Krajncem pa za 231 pogorelih pohištev 50.130 gold.

Letošnja tarifa za zavarovanje pohištev in drugih kakoršnih koli poslopij je odmerjena na 34 kraje. novega denarja od 100 gold. (to je skoraj 20 kraje. v starem denarji). Ta tarifa se mora pa vselej do konca tekočega mesca sušca, to je, 10 dni po sv. Jožefu upravnikom omenjene asekuracije odrajtati, ki so po več krajih Štajarskega, Krajnskega in Koroškega postavljeni. Če pa kdo napovedani čas plačati zamudi, je sam kriv, ako pogori in povračilne škode ne dobí.

S pomočjo te asekuracije se je pretečeno leto 416 pohištev, ki so bile poprej s slamo ali z deskami krite, s ceglom pokrilo, 6 so jih s škerlmi, 4 pa s kositarjem pokrili; razun tega se je tudi 62 pohištev, ki so bile s slamo krite, s škodlami pokrilo. Napravilo se je ravno tako tudi 238 zidanih opažev, 72 zidanih dimnikov, 34 strelovodov in 122 pohištev pa na bolji in prostorni kraj prestavilo. Takim pa, ki so pri ognji pridno pomagali gasiti, je asekuracija 1236 gold. in 49½ kr. podarila.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl. 80 kr. za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 19. marca 1862.

Čudna novica.

Tista kuga, ki se imenuje devetogubnica (Löserdürre, Rinderpest), in se v naše dežele vselej le pritepe iz daljnih (rusovskih in turških) krajev, nikoli pa pri nas domá se ne izcimi, že od leta 1709 Evropo bolj pogostoma obiskuje. Dosihmal je veljalo po vsem svetu za gotovo resnico, da ta kuga se ne prime nobene druge živine kakor le goveje. Al zdaj je nekaj čisto novega in vsem gospodarjem, ki ovce redijo, važnega se zvedilo, in to je, da govejo kugo zamorejo nalesti tudi ovce.

To nam naznanja sledeči

Razglas.

Ob času, ko je v raznih deželah cesarstva goveja kuga devetogubnica razsajala, sta profesor dr. Galambos v Peštu, in deželni živinozdravnik dr. Mareš v Pragi ob enem času se prepričala, da zamorejo tudi ovce, ktere so bile z bolnimi govedí v dotiki, to bolezen od njih nalesti; zavoljo tega je treba k točki 4 §. 53 pravil zastran goveje kuge od leta 1859 še pristaviti, da se morajo iz hlevov, v kterih se je goveja kuga prikazala, vsigdar spraviti ovce.

To se razglaša vsled razpisa slavnega c. k. državnega ministerstva od 11. svečana 1862, št. 1882/104 sploh v spolnovanje gori omenjenega ukaza, ako bi se kadaj utegnila ta kuga lotiti naše dežele.

Od c. k. krajske deželne vlade.

V Ljubljani 2. marca 1862.

Tkavska ščetica ali véliki striček.

(Konec sastavka v 9. listu).

Ščetice sejejo sém ter tjé drugač. V nekterih deželah, kakor na Štajarskem, se seme seje z ozimino vred; na Koroškem ga sejejo zgodaj spomladi na posebne gredice, in sadike, ki so potem tú zrastle, se presadijo med koruzo; na Francozkem sejejo seme mesca sušca na njivo popred dobro obdelano, na Marskem na gredicah zrastle sadike presajajo mesca vélikega srpana ali kimovca (avgusta in septembra).

Vagán semena vaga 42 — 44 funtov in šteje blizo 6 milijonov in 403.000 zrn.

Ščetice se obdelujejo kakor vsak drug sad, ki se okopuje; posebno je to, da se ščeticam perje razpara, da se ne nabera voda (dež) v njih; tudi se mora ščeticam nekoliko koreninskih cimic odščipniti; to stori, da že v 2. letu, ne pa še le v 3. steblo naredijo in cvetejo.

Kakor hitro so glavice odcvele, se morajo odrezati tako, da 6 pavcov dolg recelj obdržijo, in potem na zračén kraj položiti, pa ne na debelo, da se posušijo. Ker pa vse glavice ne odcvetó ob enem, trpí to sekanje glavíc okoli 8 tednov.

Pridelek se loči na 3 sorte: velike, srednje in majhne glavice; po 1000 glavíc se zveže v en snopič.

Cena za 1000 glavíc se spreminja od poldruzega gold. do 3 gold in še čez. Cent ima okoli 3000 glavíc.

Gospodarske skušnje.

(Odgovor na vprašanje zastran drevesnega in vrtnega mrčesa). Prašate nas, kaj bi spomladi storili, da bi pokončali mrčes na drevji, na vrtnih gredah, na zelenjavi itd.? Vzemite klorovega apna! v vodi ga raztopite, pa poškopite kjer vidite kaj gosenc, bolh, uší ali družega mrčesa. S kako mastjo zmešano klorovo apno pa namažite na predivo in s tako namazanim predivom ovite drevo kakor s štrikom, in nobena gosenca ne bo lezla na drevo.

(Več sirovega masla ali putra). Po skušnjah „Allg. landw. Z.“ se iz mleka v cinkovih latvicah skor tretji del več sirovega masla dobí kakor iz ravno toliko mleka v prstenih latvicah.

Dober gospodar.

(Dalje.)

4. Dober gospodar snago ljubi povsod. Kadar k takemu hramu prideš, najdeš vse snažno. Dvoriše je pograbljeno, podstenje gladke in pometene, priklet snažen, v hiši vse čisto, posode vse lepe, hiša pobeljena in pometena. Gospodar in gospodinja, deca in družina vsi so snažno in pošteno po svojem stanu oblečeni. Taka snaga in red se nahaja tudi po kletih, v pivnici, po štalah, hlevih, v skednji in na hiši. Neki nereden in malosnažen sosed včasí pride k takemu snagoljubnemu gospodarju sest, kadar on dela in svoje kote snaži, pa mu pravi: „Kako, da se ti to ne vnoža, da vse zmetaš in snažiš; to bi se meni vnožalo delati“. On pa, modrega jezika človek, si vé hitro pomagati in pravi: „Komur se eno delo vnoža, se mu še drugo. Snaga je reč draga!“

5. Dober gospodar je učljiv. — Nauk je njegova prva skrb, kajti on toto resnico pozná, da človek nikdar vsega ne vé, in se skozi več naučí. Tako se marsikaj naučí, kar še prej ni vedil, in pametnejši bo, če le na vse pazi. Povsod ljudje kaj drugega imajo, načišne šege in navade, druge reči, in marsikaj drugače delajo, kakor v njegovem kraju. Pameten, učljiv in dober gospodar vse pogleda, na vse pazi in vse skuša; kar je dobrega in hasnovitega, si shrani in obdrži. — Jaz sem bil nekđaj v nekem kraju, kjer ljudje mrkevce ali korenja cele njive sejejo in svinje z njimi redijo; kajti korenje je boljša reja kakor repa, ker ima več olja in sladkora v sebi, repa pa imasamo vodo. Moj prijatelj pa, ki je mene večkrat obiskaval (V. F.), stanuje v kraju, kjer mrkevce niso za svinjsko rejo, ampak samo po malem za svojo kuho sejali. Ko mu toto rejo priporočam, začne korenje sejati. Zđaj ga prideluje že več let obilno, in ima lep hasek od njega, da si svinje ž njim lepo podhrani.

Neučljivi in topega uma ljudje se posmehavajo, ako vidijo kje kako novo reč, ktera pri njih še ni navadna; če kdo jim kaj takega priporoča, mu pravijo, da tega prej tú ni bilo, pa njihovi starši so brez tega bili, pa so le živeli. Takim se more povedati, da več reči nekđaj ni bilo, ktere

so zdaj, in da ne bi naši predstarši nam totih reči spravili, ktere zdaj imamo, bi jih zdaj ne bi imeli; zato moramo jim zahvalni biti za nje; kar pa oni niso mogli spraviti, to moramo zdaj mi spravljati.

Taki neučljivi in vražni ljudje se tudi bojijo hram (hišo) popravljati, nove peči delati ali nov hram staviti, ker menijo, da bodo potem umrli. Zgodí se, da gospodar ali gospodinja od prevelike skrbi, težkega dela in velikega truda si zdravje pokvari, kadar nov hram stavi, in da umrje; al tega ni novi hram kriv ali nova peč; kajti tudi pri drugem delu se zná človek pokvariti, zbetežiti in umreti. Da bi na to vsi ljudje gledali, bi nikdo ne upal si pri hramu kaj popraviti ali nov hram si postaviti.

6. Dober gospodar je pobožen. — Pobožnost njega vodi. On ima strah božji, ki je začetek vse modrosti. On se bojí Boga razžaliti po kaki krivici ali grehu. On vé, da vso srečo in vés blagoslov na svojem polji in pri svojem hiševanju od Boga ima, zato on moli Boga in ga prosi za njegove milosti, pomoči in dobrote. Vsígdar je njemu zdravja, sreče, dežja ali lepega vremena treba, ako hoče svojo zemljo dobro opravljati; on moli in prosi tedaj Boga za lepo vreme, za dež, kadar ga je treba, za odvrnenje hudega vremena, in naj bi Bog poblagoslovil žitno polje in vinske gore. Pobožen gospodar opravlja s svojimi ljudmi pohošno božjo službo po kršanski veri, pa opravlja tudi očitno božjo službo s svojimi ljudmi skrbno. Tak pobožen hišen oče svoje otroke po kršansko podučuje in izrejuje v božjem strahu.

7. Dober gospodar je pravičen. — Pravičnost ga uči njegove dolžnosti proti Bogu in bližnjemu. On spolnuje zvesto dolžnosti, ktere mu njegova vera do Boga naklada. On spolnuje verno dolžnosti do svojih deželskih oblastnikov, in plačuje dače ob pravem času, in dava davke, ki se mu naložijo, ker vé, da se mora dati cesarju, kar je cesarjevega, in Bogu, kar je božjega. On dá tudi svojemu bližnjemu, kar je dolžan njemu dati; plati vsakemu družinčetu in delavcu, kar si zasluži; nikoga ne okane. On je mož beseda; kar pové, je resnica, kar obeča, to učini; on ne laže. Svoje premoženje si on po pravici spravljá, nikomur ne dela krivice; družinčeta in delavca ne preobklada z delom; terja samo, kar je prav, zato pa ima tudi srečo; tudi siromaki pri njem niso pozabljeni. On dava tudi za pobožne namene, pomaga cerkvi, dava pobožnim družbam in opravlja dobre dela, kjer more, ker spoznava posvetno blago za dar božji.

(Konec prihodnjič.)

Naznanilo gospodarjem, ki želijo hmelj saditi.

Rekli smo unidan v našem listu, da česki žateški hmelj (Saazer Hopfen) je najbolji, najžlahnejši. Danes jim naznanjamo po 7. listu „Allg. L. u. F. Ztg.“, da kdor želi hmeljevih sadik (Setzlinge) za poskušnjo dobiti, naj se obrne v Žatec (Saaz) na Českem na gospoda Jožefa Schöffel-na, pri katerem se 100 sadik dobí za 1 gold., se vé da koš, v katerem se sadike razpošiljajo, se plača posebej in tudi za vožnino po železnici kot „Eilgut“.

Pravi čas za to razpošiljanje je v prvi polovici prihodnjega mesca (aprila).

Nekaj o našem šolstvu.

V Beču 3. marca. Milo solnce je začelo po krajinah naše drage domovine svoje blage žarke razpošiljati in razgrevati srca, ki so skoraj bile otrpnele, solnce rodoljubja krasno sveti nad Slovenijo in budi novo življenje tam, kjer je pred vladala skoraj grobna tihota. Cilj in konec tega blagega plamena ljubezni pa mora biti in tudi večidel je — sreča narodova.

Rodoljub mora tedaj najpoprej vediti, v čem obstojí in na kakem temelju in po katerih sredstvih se zida sreča naroda. — Srečen je človek, če je to, kar bi imel biti, to

je, če se njegovo življenje s svojim namenom ujema, zakaj za vsako bitje je najpoglavitniša reč njegov namen. Da pa človek svoj namen doseči more, je treba, da ga pozná in da ima potrebne sredstva k temu.

Ker je pa človek duša in telo, so tudi sredstva dvojne, namreč dušne in materijalne. Dušne sredstva so vednosti v širjem smislu, med ktere spada v prvi vrsti vednost vere, in pa sploh vednosti, ki imajo za predmet resnico, krasoto in pravico. Materijalne sredstva so pa prav za prav le posredne, ker imajo namen, le življenje človeško ohraniti in sploh za razne telesne potrebe skrbeti. Pa tudi tu je treba človeku mnogoterih reči vediti, in če jih hoče vediti, se jih mora učiti, posebno če hoče napredovati, — napredka pa je v vsem treba, ker kolo silnega časa to terja.

Vidi se tedaj, da človeku, če hoče srečen biti, treba je se učiti. Kar pa o posamesnem človeku veljá, to veljá tudi o množini človekov — o narodu. Rodoljub mora toraj posebno skrbeti, da ima narod dosti priložnosti se učiti, in sicer tako, da se učenje ujema s splošnim namenom človeškim, to je, on mora skrbeti najbolj za — šolstvo.

Ako se tedaj na naše šolstvo ozremo, moramo pa, žalibog, priznati, da je to, kar bi imelo v najboljšem stanu biti, naša najglobokejša rana. Vseučilišča svojega (ali saj jugoslovanskega) nimamo; gimnazij in realk svojih nimamo; saj vendar ne moremo čisto nemških, ki so v naših krajih, svoje imenovati?

Pa bo morebiti kdo rekel: vsaj je vse eno, v katerem koli jeziku se mladina uči, samo da se le uči. Jaz bi odgovoril: Prijatelj, res, vse eno bi bilo, da bi se le ravno tako dobro učila. Pa to ravno je veliko vprašanje: ali se more v ptujem jeziku, ki se ga mora še le naučiti, ravno tako učiti kakor v maternem, v katerem se je od mladih nog misliti učil, ki mu je tako rekoč že prirastel, in en del njegove nature postal, tako, da, če ga zavrže, svojo naturo oskvrni. Potem pa bi še prašal: Kdo povrne dolgi čas, ki ga mladeneč z učenjem ptujega jezika zgubi? Koliko drugega za življenje različnim stanovom potrebnega bi se zamogel v tem času naučiti! Ali so morebiti, na priliko, ljudske šole samo zato na svetu, da se človek jezika uči, drugih vednost pa ne!! Tega ni nikjer drugod v nobeni državi. Prav je, da se človek tudi ptujih jezikov uči in mi zlasti Avstrijanci nemškega, al vsaka reč mora na pravem mestu, ob pravem času biti, ne pa, da mora slovensk fantič že v začetnih šolah nemšk filolog biti! Da to niso prazne besede, sem sam na sebi zvedil. Ker sta oče in mati znala nemški, sem tudi jaz se že od mladih nog v tem jeziku vadil; pa priznati moram, da v prvih treh, četririh letih gimnazije se nisem veliko več naučil, kakor to, da sem nemške knjige zastopil. Kaj pa še le taki, ki domá ne besedice nemške ne čujejo! Potem bi spet prašal: ali ni to mučenje, če si morajo mladenčci reči v glave zabijati, ki jih ne razumejo? Kdo pa ima pravico, mladino tako po nedolžnem mučiti? Ostal bi le še en ugovor, namreč ta, da naš jezik ni sposoben za znanstvene reči. Ni mi treba tega ugovora poderati, ker se že sploh djansko pokazuje, da je laž.

Obrnimo se pa k šolstvu na kmetih. Nisem toliko znan po celem Slovenskem, da bi si upal o tej reči sploh soditi, meni je le južni del štajarske Slovenije bolj znan. Zastran ljudskega šolstva pa vendar morem reči, da je joj! izvzemši nekoliko število dobro vredjenih šol pod rodoljubnimi omikanimi učitelji. Pa že celo pripravništvo za učiteljski stan le malo veljá. Kdor si ta stan izvoli, mora dve prvi leti nižje realke se učiti. Koliko se tam naučí? — malo, ker ni dosti razumel; kar je pa z velikim trudom si v glavo zabil, se mu je skadilo, ko je čez šolski prag stopil. Edino v risanji mu je morebiti še kova trohica ostala! Potem pride v preparantno ali pripravniško šolo po navadi le eno leto! in se nauči malo orgljati, drugega pa malo, ker malo ali nič ne zastopi. Dobro se spomnim, ko sem enkrat v

zapopad, obširnost in važnost ministerstvenega ukaza do naših sodnij in da naj mu zbudé zaupanje, da obljuba našega milostljivega Cesarja, po kateri vsim narodom, tedaj tudi našemu grejo v vsih zadevah enake pravice, bode se vresničila vsemu nasprotvanju vkljub.

Toliko smo dosegli dozdej, da v naši deželi v naših sodnijah naš jezik ni več ptujec in da se ne sme iz njih pahati, kakor da bi mu ne šla nobena pravica.

Če se ne more na enkrat vse zgoditi, tako moramo pomisliti, da vsaki začetek je težek, da v naravnih postavah se skokoma ne more doseči gotov in stanoviten uspeh.

Kadar se poglavitno nam samim prepušča in naklada, da razvijemo svoje moči, moramo tudi, neboječi se truda, začeti važno delo, in veselili se bodemo poslednjič svojega lastnega uspeha, ki bode nam potem najgotovejši; saj vsaki se zamore najbolj zvesto zanesti le na svoje moči.

Obljubimo si pa, da hočemo stopinjo za stopinjo korakati naprej, dokler da pridemo na stan, na katerim so drugi narodi.

Vsak naj tedaj v svojem obziru, poklicu dela v svoji službi zastavi vse moči, da se v sodnijah vseh slovenskih krajev vpelje slovenski jezik in pokazal se bode kmali obilni prid, ki ga iz serca želeli mora vsak rojak svojemu narodu.

Da se pa spolnijo naše gorke in pravične želje, pomagaj Bog!

Na Dunaju na dan svetega Jožefa 1862.

Dr. Lovro Toman. Ant. Černe.

Dober gospodar.

(Konec.)

8. Dober gospodar je moder. — Modrost, čednost in pametnost obdavajo in ravnajo dobrega gospodarja. On si vse tako gospodari, kakor je prav in dobro, in da večji hasek ima. On tisto delo prvo opravlja, ktero je bolj potrebno, in vsako delo pred opravi, preden drugo začne, in tako ravná, da njegovi ljudje in živina imajo ponoči mir in pokoj. On redí toliko živine, kolikor je hraniti more. S penezi (dnarji) si moder gospodar tudi vé tako ravnati, da jih ne dava za prazne in nepotrebne reči, ampak za dačo in domače potrebe, in da dalje ž njimi segne. On ne hodi po krčmah in ne igra. On ni zato ubožen gospodar, če dolgé ima ali more dolgove delati, kajti k temu ga pogosta nesreča sili. Al dober gospodar skrbi dolge splatiti in se rešiti jih. Posebno v dobrih letih skrbi kaj na stran djati, ktero živinče prirediti in oddati, da bi dolg odrinil. Pameten gospodar si vé tudi marsikako reč sam napraviti pri hramu, da mu je ni treba kupiti in mu tako penezi v mošnji ostanejo. Tako vé modra glava tudi vse pametno povedati in podučiti vsakega, kako se ima vésti in tako vsako delo najboljše in najlepše opraviti. On vé vsakemu dobrega nauka dati in dobrega sveta. Zato pa ljudje tudi takega modrega moža spoštujejo; daleč je njegov glas in daleč njegovo ime sloví; od vseh krajev ga hodijo za dober svet prosit.

9. Dober gospodar je trezen. — Mernost in treznost ste njemu kreposti, ktere on spoštuje. On je zmeren v jestvini in pitvini. Nima slabe navade, da bi skrivoma pojedaval ali popijal zvun obroka ali miznega časa, da bi žena, detca ali družina ne bi vedli; temuč on drži red, in vsi vkup jejo in pijejo, kar imajo, ob svojem času. On spozná časne reči in vsako dobro za božji dar, in se za vse Bogu lepo zahvaljuje, posebno s tem, da vse merno trosi in potrebnim pomaga. Maloskrbnim in radožejnim sosedom je tudi tota njegova zmernost na poti, in marsikrat mu kdo pravi: „Kako moreš ti tak biti, da nikoli ne greš v krčmo, ne privošiš krčmarju krajcarja in si ničesa ne vukšaš. Ti bi si lahko vsaki dan kapljico vina privošil, saj imaš s čim“. On pa takega zavrne rekoč: „Kar je meni treba, to imam

domá, in kar imam, to imamo mi vsi. Vsaki gospodar, ki ima ženo, otroke in družino, mora vediti, da to ni vse njegovo, kar on glešta; ampak da en del je ženini, en del otroški, in za družino tudi mora misliti; zato ne sme zapravljati po lituših, in tam pojedati in pijančevati“.

10. Dober gospodar je tudi pošten. — Poštenje in dobra vest mu je več, kakor vse posvetno blago. On je pošten v besedah in tako govori, da nikogar ne pohujša in ne razžali; on govori resnico in se nikomur ne laže. V vsem je mož beseda. On je zvest v svojem zakonu, ne misli za drugimi. Pošten mož vé, da je vsak človek poštenja vreden; zato pa tudi vsakega spoštuje. Človek brez poštenja — si misli — je drevo brez korenin, prvi veter ga podere.

11. Dober gospodar je tudi miroven. — Mirovnost je ena prvih lastnost dobrega gospodarja. On vé z vsakim mir imeti, vé s pametno besedo svajo odvrniti in mir obdržati. S svojo ženo se lepo pogaja in mirno živi, vé porazumeti, če ona kaj prav ne pové ali prav ne storí, in jo s čedno besedo podučí. Med svojimi otroki on tudi vé lepi mir obdržati; on sam se mirno do njih obnaša, jim pametno daje strah in jih lepo uči, da tudi med družino nemira ne delajo in jih hudo nimajo, temuč jih morajo spoštovati in bogati. Tudi s sosedi in z vsakim človekom se on zná pogajati in v miru živeti, da se med seboj potrebujejo, in da jih ljubezen bližnjega veže. On vé ljudi v razdvoji pomiriti in jim dobrega sveta in nauka dati, kako bi se razumeli in v miru živeli. Miroviten gospodar je tudi pravičen sosed pri mejah; on ne prestavlja mejnikov in ne sega čez mejo. On dobro vé, da je vsako stanje in vsako zemljiše še enkrat več vredno, če ima dobrega soseda poleg sebe. Zato pa je že ajdovski vojvoda Alcibiad, ko je svojo lastnino na oddajo oklical, toto zlato lastnost oznanilu pristavil: „Tota reč še se zato imenitna kaže, da ima dobre sosede!“

12. Dober gospodar je tudi dober hišen oče. — Dobrotljivost hišnega očeta posebno ljubeznjivega dela. On oskrbuje svoje otroke z vsem, česar jim je za časno in večno srečo potrebno. Dober oče jim dava tudi hasnovitne nauke za gospodarstvo: „Moja detca! — jim pravi — lenobe se varite; če bolje bote delali, več si bote pripravili; če bolje bote skrbeli, več bote imeli; če ne bote zapravljali, ne bote stradali; bodite složni in bogajte, in vse bote lože in boljše opravljali; kajti složnost pripravlja, nesložnost zapravlja“. Dava jim tudi nauk za gospodarstvo, ki je lastna skušnjava učila in nauk dobrih bukev in časnikov. Dober hišen oče ne pozabi ne telesne ne dušne sreče svoje družine. Za vsako družinče skrbi kakor za svoje dete, in tudi v betegi ni zapušeno. Svojim ljudem dober hišen oče včasí tudi kako veselje napravi s kako pošteno gostijo, da se razveselijo in pa k delu boljšo voljo imajo. — Vsakemu delavcu dá njegovo pravico in vsakemu človeku se skazuje dobrotljiv in pravičen. Posebno siromakom in sirotam je dober oče; njegova roka najde za vsakega kak dar. Š.

Cena živinske ali črne soli v Ljubljani.

Krajska kmetijska družba, vesela, da je sol za živino dober kup, česar je želela tako dolgo in za kar se je poganjala veliko let, je izprva mislila, zalogo te soli si kupiti in jo kmetovavcom prodajati na svojem vrtu na Poljanah, kakor je pred nekimi leti prodajala prejšno živinsko sol.

Al ker je ljubljanski kupec, gosp. Peter Lasnik, ki ima svojo štacuno pred mostom špitalskim, se lotil te prodaje, in ker je družba vidila, da je ceno, kolikor je mogoče, nizko postavil, priporoča to štacuno vsem, ki si želijo živinske soli kupiti. Prodaja jo po 2 gold. nov. dnar. cent, ali funt po 2 nov. krajcarja, toda vsak ima za posodo, žakelj ali kaj družega skrbeti, kamor kupljeno